

Szabó Elvira

Néztem, mint mesekönyv képeit...

Arra a hétre, amikor először utaztunk Erdélybe, negyven fokot jósolt a meteorológia. A budapesti pályaudvar fedett peronjára beszorult a levegő, a hőségfelhők elhomályosították a tekintetünk, kábán dekkoltunk a csomagjainkon; a vonatok meghatározatlan ideig késtek műszaki hiba miatt. Egyikünk megjegyezte, hogy ez a kis kellemetlenség jó előjáték az elkövetkezendőkhöz, amúgy is Kelet-Európából Kelet-Európába megyünk, mit Kelet-Európába, a Balkánra. Tekintve, hogy az utat alig szerveztük meg, szállást csak a hét első felére foglaltunk és padon csövezéssel is számolhattunk, igaza volt. A vízkészletünk fél óra alatt elfogyott, a ruhánk átvizesedett; bambán néztem a többi eltompult, szerencsétlen utasjelöltet. Kora délután volt, és olyan nemzetközi járatok érkeztek meg most, amelyeknek délelőtt kellett volna befutniuk és már rég vissza kellett volna indulniuk Belgrádba, Munkácsra és egyéb országokba. Nem tudtam, könny- vagy izzadságcseppek folynak-e arcomon.

Aztán egyikünk felpattant, mintegy másfél végtelen óra elteltével, rángatni kezdte a kókadt társaságot, mi meg szaladtunk utána a pakkjainkkal, mert végre beállt a vonatunk. A kocsikban megrekedt a hőség, amint leültünk, beleragadtunk az ócska bőrlélekbe, de végre elindultunk; elhúztunk a szürke házak és lerobbant üzemépületek mellett, majd tovább, az Alföldre, ahol a forráság mindent megevett, megfeketedett kukoricatáblák, szétperzselt napraforgóföldek, katlanból megmaradt romok.

A határ után nem sokkal minden megváltozott; a Nagyvárad–Kolozsvár vasútvonal, mint mesekönyv képei sorjázott előttünk: a sínek hegyek között futnak, a távolban falvakat is látni a völgyekben, ahonnan bádogtetős templomok törnek fel (valószínűleg a bádogtető itt most a divat), erre-arra gulyák legelnek; utat nem látni a közelében, mellette egy patak húzódik, ami furcsamód tisztának tűnik, pedig szemét úszik benne (mint később kiderült, Romániában egyelőre akadozik a szervezett szemétszállítás). Az ablakhoz tapasztottuk az arcunkat; csak akkor hőköltünk vissza, amikor az egyik hegy oldalában, két település között, a civilizáción kívül egy régi gyárépület váza villant elő a sín közelében: falakat tartó oszlopok, omladozó téglák, tetőszerkezet cserepek nélkül és szétdobált rozsdás tárolók.

Egész délután utaztunk, figyeltük, melyik helység nevét írták ki magyarul is, melyiket csak románul; bő szoknyás néni járkáltak ide-oda telepakolt kosaraikkal, a szomszédos kocsiban peregve vitatkoztak.

Helyi idő szerint elmúlt este tizenegy, mire Kolozsvárra értünk; az állomás ritka retkes volt, de ezt is vártuk. A Protestáns Teológia kollégiumában foglaltunk szállást. A felelős tanár előre informált minket e-mailben: melyek a megbízható taxitársaságok, és hogy 5 lejért betaxizhatunk a városba, bármilyen határozottan is állítanak, nincs forgalomelterelés. Szóval kiléptünk az állomás épületéből egy halom másik turistával együtt, akik közül többen angolul beszéltek (ki hitte volna, hogy eddig is eljönnek Nyugatról); pár másodpercig bárgyún nézelődtünk, de már jött is a segítség:

– Magyarok? – szólt oda egy férfi. Mi bószben bólogattunk, és már kérdeztük is, mennyiért vinne el a Protestáns Teológiára, mire ő azt felelte, 10 lejért. Rögtön tiltakoztunk, hogy mi úgy hallottuk, 5 lejért is lehet, erre elő is rukkolt az útjavítás-elterelés mesével, ami miatt hosszabb az útvonal, erre otthagytuk. Közben egyre fogytak a kocsik körülöttünk, le kellett csapnunk már valakire, odaszaladtunk egy odébb várakozó sofőrhöz, aki persze román volt és alig beszélt angolul, úgyhogy felírtuk egy cetlire a címet románul (a kollégiumi felelős ezt is megírta nekünk), egy kérdőjelet biggyesztettünk mögé, mire ő ujjal mutatta, hogy őt, erre bólintottunk. Amúgy jobban tudott angolul, mint elsőre gondoltuk, mert megkérdezte, honnan jöttünk, és a Budapest szóra lelkendezni kezdett, hogy ő is járt ott, és milyen gyönyörű, és pont egy hét múlva utazik oda megint.

Ott is voltunk öt perc alatt a felújított épület előtt, ami persze már zárva volt, így hát becsöngettünk; először semmi, aztán még egyszer csöngettünk, mire csoszogás és motyorgás hallatszott, majd egy mogorva „jó estét”-et horkantva ajtót nyitott a portás. Mondtuk, hogy mi vagyunk a magyar turisták, le van foglalva egy négyágyas szoba, most érkezünk, mire ő hosszan az órájára pillantott, kezünkbe nyomott egy kulcsot, harmadik emelet, az udvaron át a jobb sarokban levő ajtó, villany nincs, úgyhogy vigyázzunk. Átbotorkáltunk a csomagokkal, amik minduntalan megakadtak a gyepen, fölvenszoltuk őket a harmadik emeletre, ahol végre volt világítás. A folyosón kopott szőnyegek, Nagy-Magyarország matricák az ajtókon, a mi szobánkén is, ahova az utolsó erőnkkel beestünk és ledöglöttünk az ágyakra. A szoba ugyanaz, mint a hazai kollégiumok: több évtizedes ágyak, asztalok, szekrény és néhány polc, összekarcolva, -satírozva. Nem voltunk álmosak, de egy szót sem szólunk, én a kis tetőablakot bámultam, amin alig csordogált be az esti levegő a nappali hőség után; itt is katlanban voltunk.

Másnap dél volt, mire összeszedtük magunkat, kajánk nem volt, korgott a gyomrunk, de indulás előtt illett köszöntenünk a kollégiumi felelőst. Először a lakrészébe kopogtattunk, a lépcsőn és az előszobában gyerekjátékok heverték össze vissza, dömpér és homokozókészlet; a felesége átírányított a teológia épületébe, ahol a férje épp konzultációt tartott; a folyosókon magyar nyelvű tanítások függtek és a végzetek tablói az ötvenes évekig visszamenőleg (úgy tűnik, a lelkészképzés soha nem szakadt meg). A lelkész nagyon segítőkész volt, elmagyarázta, merre van a piac, érdeklődött, milyen volt az utunk és merre szeretnénk kirándulni a héten. Miután vázoltuk az útitervünket, alaposan lelembosított minket: busz és vonatközlekedés alig, Tordára a magánbuszokat ajánlja, amelyek félóránként indulnak a piac mellől, Torockóra viszont csak alkalmival lehet eljutni; mint kiderült, ez utóbbi a stoppolás.

Elköszöntünk a lelkésztől, és szinte azon nyomban kirobbant a veszekedés, hogy kinek támadt az az agyament ötlete, hogy tömegközlekedéssel kiránduljunk ide-oda Romániában, ez ugyanis magában foglalja azt az úgy tűnik, megalapozatlanul bizonyult előzetes feltételezést, hogy valóban létezik tömegközlekedés Romániában. Persze hamar rájöttünk, hogy a szóváltással csak megy az idő, végül abban maradtunk, hogy ma megnézzük Kolozsvárt, este pedig átgondoljuk a továbbiakat.

Úgyhogy neki is indultunk a hihetetlen hőségben, elsőként a piacnak, ami reggeltől estig zajlott a felállított asztalokon, virágot és zöldséget árultak; elvből csak magyartól akartam vásárolni, úgyhogy mindig megkérdeztem az árusokat, beszélnek-e magyarul, végül paprikát és paradicsomot vettem, elég jó minőségű volt. Ezután elsétáltunk a Szamoshoz, és hát mit mondjak, csalódás volt: csupa kopott emeletes ház, egy tisztességes sétány sincs ott; aztán ahogy visszafelé haladtunk a belváros felé, az útikönyv szerint a Fellegvárnak kellett volna következnie, de a helyén csak egy domb állt lépcsővel behálózva, ami néhány szocreál épülethez vezetett. Kezdtém elveszíteni a lelkesedésemet, Kolozsvár egyre kevésbé tűnt szép városnak.

Elhaladtunk egy kisfiú mellett, aki vállfákat árult az utcán, majd betértünk egy templomba, talán a ferenceseké lehetett; üdítő volt a kinti forráság után; a templom oldalában egy asztalon kenyerek heverték, egymásra pakolt, előrecsomagolt, boltban vett kenyerek, egy nő éppen akkor tette a halomra a maga szeletelt szendvicskenyerét; úgy véltük, a pap majd megáldja őket, csak azt nem értettük, hogy ismer rá utána ki-kí a saját kenyérére. Megtaláltuk Hunyadi Mátyás szülőházát is, lelkesen beléptünk a nagy faajtón, de a portaablakból már utánunk is szóltak némi akcentussal:

– Iskola, nem múzeum!

Mint kiderült, az épület ma képzőművészeti főiskola, elégedjünk meg azzal, hogy a kertjébe bemehetünk és leülhetünk egy padra a többi turista közé, na meg a falra kifüggesztett emléktáblával.

Kolozsvár főtere elég nagy, illetve valójában a nagytemplomból és az azt körülvevő parkból áll, magát a teret felfalta a széles út, ami tele volt parkoló és furikázó autókkal; egyáltalán az egész város tele van széles utakkal és autókkal, amik ontják a száraz füstöt. A székesegyházban lerogytam egy padra, és megvártam, míg lehűl az agyvizem; halkan végiglépkedtem a templomon, hogy ne zavarjam az imádkozókat, majd visszaültem pihenni; aztán a többiek intettek, hogy megyünk, úgyhogy kénytelen voltam visszatérni a tűző napra. Kint aztán büszkélkedtünk az óriási Mátyás-emlékmű felett, amit az útikönyv szerint a román városvezetés többször el akart távolítani, csakhogy a nemzetközi védelem miatt nem sikerült; ugye-ugye.

A következő majd' egy óra azzal telt, hogy egyik templomtól a másikig vánszorogtunk; az aszfalt mostanra teljesen felforrósodott, a kocsik felverte por állt a levegőben; a templomokban legalább hűvös volt és csend; furcsamód errefelé különös gondot fordítanak mind a magyar, mind a román templomok rendbehozatalára, míg a lakóházak és középületek dülöngélnek.

Így értünk el a házsongárdi temetőhöz. Szép volt, maradéktalanul; árnyékos, zöld, kusza, a sírkövek pont kellő mértékben kopottak; erdélyi arisztokraták, tudósok, művészek, százéves magyar és román nevű családok sírboltjai; a legrégibb és leghíresebb sírokat benőtte a fű, bozóton kellett hozzájuk átgázolni, a feliratokat csak egészen közel hajolva lehetett kibetűzni; nem panteon, inkább lexikon, nem éreztem szentségtörésnek a sírkövekre ülni. A Bethlen-kriptát nem találtuk, és a többi magyar turista sem, akikkel szóba álltunk, de láttunk egy srácot, épp az egyik sírt tisztította, tőle kérdeztük meg magyarul, és megmutatta nekünk, melyik; benézni nem lehet, és emléktábla sincs. Kezdtém megkattanni, éreztem, hogy a szalmakalap alatt forró a fejem; a többiek már visszafordultak a kapu felé; foltok és csíkok úsztak be a szemem elé, nehezen lélegeztem, úgyhogy a domb tetején leültem egy sírra, valami grófé volt talán, nem is díszes; lenéztem, végig a sírkövek sorozatára, lassan kitisztult a meleg a fejemből; elképesztett a rengeteg név, ha erdélyi lennék, itt aztán kereshetném a családfámat, nyomozhatnám, ki vagyok és kik a többiek.

Aztán feltápáskodtam a többiek után, szaladtam le a dombon, hogy utolérjem őket. Elindultunk vissza a szállásra; útközben beugrottunk egy boltba kajáért, ahol meglehetősen sok időt töltöttünk a megfelelően tűnő pálinka kiválasztásával; majd benéztünk még a szállással szemközti görögkeleti székesegyházba. Legalább egy órát hevertünk a fülledt kollégiumi szobában, de mostanra már megszoktam a meleget.

Estefelé aztán elmentünk a vasútra és a buszpályaudvarra feltérképezni a távolsági közlekedést. A vonathelyzet siral-

mas volt, a kiírt menetrenden nem tudtunk kiigazodni, az infopultnál és a kasszánál pedig senki nem beszélt se magyarul, se angolul. A buszpályaudvaron csak össze-vissza kitett táblákat láttunk mindenféle városnevekkel és időpontokkal, hogy melyik az indulás vagy az érkezés, arról egy szó se, az információ pedig már bezárt, holott a kiírt munkaidőn belül voltunk még. Össze-vissza járkáltunk a parkoló buszok közt, nem akartunk elmenni, mert azzal feladtuk volna egész heti tervünket, nem akartunk beszorulni ebbe a városba. A szomszédos kocsmában nagy társaság ivott, azt, hogy beszélnek-e magyarul, nem mertük megkérdezni, angolul pedig nem tudtak. Aztán egyikünk észrevett az egyik szélső megállóban két alakot, odasiettünk, jött a szokásos beszél-e magyarul; pillanatnyi csend, talán habozás, majd az egyik igennel felelt. Sofőr volt, nagyon készségesen elmagyarázta a helyi buszközlekedési rendszert: itt nem a célállomás szerint csoportosítják a járatokat az egyes megállókhöz, hanem a busztársaságok szerint; ugyanis számos több különböző cég létezik, akik a különböző városokba különböző időpontokban indítanak járatokat, és a sok táblán az egyes cégek célállomásai és a buszok indulási ideje szerepel. Egészen elképedtünk, mert ez esetben még egészen távoli, három-négy megyére fekvő városokba is napi több járat indult, az ország szinte összes nagyvárosába el lehetett jutni átszállás nélkül; az itteni buszközlekedés messze jobb volt a magyarországinál. A belvárosból induló privát kisbuszokat pedig arra találták ki, hogy a környéki falvakat ellássák, mert ezekben a nagy társaságok alig indítottak járatokat.

Megkönnyebbülten indultunk vissza, csak azt kellett még kitalálni, mely városokat akarjuk megnézni az előttünk álló egy hétben. A kollégiumba visszaérve ezen hamar összevesztünk, mire egyikünk indítványozta, hogy beszéljük meg inkább a holnapot, az eredeti elképzelés alapján; a tordai hasadék és Torockó szerepelt az útitervben. Tordára el lehet jutni kisbusszal a piactól, onnan meg vezet turistaút a hasadékhoz. Torockóra a lelkész szerint nincs semmi járat, ami ugyan elég hihetetlen, de errefelé bármi megeshet, marad hát az „alkalmi”. Emiatt aztán az egész kirándulás roppant bizonytalan, valószínűleg ott kell majd aludni Torockón az egyik háznál, ami nem lehet gond, mert kiadó szoba van bőven, csak az odajutás és az eljövétel bizonytalan. Egyikünk azt mondta, felesleges aggódni, mert aki nem aggódik, azt nem is éri baj, legyünk spontánok, amúgy is mi történne, errefelé bevett dolog a stoppolás; másikunk viszont mérgesen tódította, hogy nem akar egy útszéli árokban alvást kockáztatni, meg mi lesz a csomagokkal, cipelhetnénk egész úton; a csomagokat majd itt hagyjuk, egy hátizsákkal megyünk két napra, Románia olyan olcsó, hogy még egy egyetemista is gond nélkül fizet egy éjszakára kétfelé szállást, külön magának és a csomagjainak. A vita kezdett élesedni, mire szavaztunk, és Torockó győzött, a csomagok itt maradnak, mi meg hátizsákkal nekivágunk két napra, bízva a stopposok szerencséjében, nagy gond nem lehet, ez mégiscsak Európa. Magam se tudtam, mit gondoljak az egészről, egy ideje valószínűleg egyikünk se volt már józan ítélőképessége birtokában.

A következő nap telepakolt hátizsákjainkkal odaállítottunk a tíz-tizenkét fős kisbuszokhoz, mutogatással próbáltuk megtudakolni, mikor indul járat Tordára és mennyibe kerül, végül egy magyar néni sietett segítségünkre, leboltolta nekünk a jegyeket is; szépen beültünk a kocsiba, amely, mire eljött az indulás ideje, meg is telt. A járgány olyan rozoga volt már, hogy attól tartottunk, lerobban, gyanúsán berregett és éreztük az úthibákat a fenekünk alatt. Tordán aztán megkönnyebbülten szálltunk ki, kinyitottuk az útikönyvet, de nem tudtunk kiigazodni, honnan és merre vezet az út a hasadékhoz. Több kisbusz várakozott ott, és az egyik felől magyar szót hallottunk, bár a tájszólás miatt először nem is értettem, mit beszélnek, tőlük kérdeztük meg, merre menjünk. Azt felelték, innen még nagyon messze a hasadék, turistaút tényleg létezik, de ilyen melegben ne vágjunk neki; indul viszont arra egy kisbusz negyed óra múlva, a második falu, Cheia mellett van a hasadék, ők ezt ajánlják. Ebben maradtunk akkor, majd megkérdeztük, hogy jutunk el onnan Torockóra, erre elismélték, amit a lelkész mondott korábban, vagyis hogy nincs arra semmilyen közlekedés, próbálkozzunk alkalmival. A hátralévő negyed órát azzal töltöttük, hogy újságpapírra felírtuk jó nagy betűvel egyszer hogy Torockó, majd azt, hogy Rimetea (ugyanaz románul).

Kiszálltunk Cheiában, egy nyíl mutatott felfelé a domboldalon, hogy Cheia Turzii 4 kilométer. Elindultunk a földúton, éppen dél volt, árnyék semmi, körülöttünk csak száraz fű és a zsidobadság moraja. Kinyitottam az esernyőmet, hogy védjen a sugaraktól és a portól, amit a mellettünk elhúzó magyar turisták autója vert fel; csoszogtunk előre, éreztem, hogy minden lépésnél egyre jobban lassulok, érzékeim egyre tompultak; hiába néztem körbe, nem láttam a hasadékot, pedig a domb nem volt magas vagy meredek, már fél órája lihegtünk a tűző napon és még semmi jele nem volt, hogy a végéhez közelednénk. Aztán mégis felértünk a tetőre és tényleg megláttuk, két nagy sziklás hegy tölcserűen mélyül egymásba; egy pillanat múlva már szaladtunk lefelé, a tölcser bejáratához.

A hasadék lábánál autók parkoltak, a beljebb levő kemping lakóihoz tartoztak, egy elkerített részen sátrak és száradó törülközők a faágakon; beljebb mentünk, a fák között szűk csapás vezetett le a mélyedésbe, amely hirtelen kiszélesedett egy patak partján, amelyben nem úszott szemét, csak bikinis turisták fürödtek benne. Átkeltünk egy inogó függőhídon, a keskeny ösvény fák között vitt tovább följebb a pataktól, két oldalt sziklafalak meredtek az ég felé; a mélyben megszánt a hőség, lehetett lélegezni. Alig fértünk el a sok turistától, akik furcsa mód mintha sietni akartak volna valamiért, csak magyar szót lehetett hallani mindenfelé. Beljebb hatoltunk, az ösvény visszavitt a patakhoz, egy ponton át kellett volna kelni a vízen, de nem volt híd; itt pihenőt tartottunk, leültünk a kövekre, követtük a szitakötőket; levettem a

cipőm, beleléptem a vízbe, puha, áttetsző, fölöttem sátrát vetett a fák lombja; arra gondoltam, milyen jó lehet itt kempingezni, patakban fürdeni, egész nap hűsölni, elzárva a világtól, mint valami burokban. Aztán továbbindultunk, a köveken lépkedve átkeltünk a patakon, az út felvitt a szikla oldalába, függőhidakon keltünk át egyik oldalról a másikra, egyre magasabbra jutottunk a meredélyen, egyre szorosabban kellett kapaszkodni, itt már elfogytak a fák és a turisták is; végül a csúszós falon olyan nehézre vált a járás, hogy úgy döntöttünk, visszafordulunk.

Visszatértünk hát az elejére, a hasadék bejáratához, ahol a füves részen magyar rendszámú autók parkoltak. Az egyik épp indulni készült, odamentünk megkérdezni, hogy merre, és hát épp Torockóra, de sajnos tele volt; mondták, ne aggódjunk, innen úgyis többen mennek oda, csak elvisz majd valaki. Kissé megnyugodtunk, és mivel éhesek voltunk, benéztünk a büfébe micset enni; a hely elég lepra volt, a szakács román, kint a pultnál pedig egy magyar nő vette fel a rendeléseket. Uzsonna után visszatértünk az autókhoz, egy kisbusznál megláttunk egy középkorú nőt és egy kislíút várakozni, megkérdeztük, hova mennek, majd mikor a Torockó választ kaptuk, megkértük őket, elvinnének-e minket is; a nő végigmért minket, a fejét csóválta, majd odaszólt a büfébe egy idősebb férfinak, aki lejött, ránk nézett, majd közölte, hogy ha be tudjuk magunkat préselni, velük mehetünk. Mi biztosak voltunk benne, hogy beférünk valahogy, erre a férfi azt mondta, hogy akkor várunk kell, mert a csoport fele még a hasadékban van, és amikor lejönnek, ők is enni akarnak valószínűleg.

Így aztán leheveredtünk a mezőre fűvet rágni. Telt az idő, a társaság a büfében remekül érezte magát, lassan visszaszivárgott a csoport maradék fele is a hasadékból; már csak ők voltak ott és mi; a földön fekvé teljesen ellazultam és az eget bámultam, amikor beúszott valami a látóterembe, ebben a pillanatban a büfében egyikük felkiáltott, hogy „sas, sas!”, egyszerre felálltunk és a szánkat tátottuk velük együtt, ahogy a madár hosszan körözött a hasadék fölött hatalmasra széttárt szárnyaival, velük ujjongtunk, mert hát nem minden nap látunk sast.

Ezután nem sokkal a társaság jókedélyűen leszállingózott a büféből a kisbuszhoz, középkorú nők és férfiak, összesen heten, két kisebb gyerek volt velük; vezetőjük, az ősz hajú férfi felénk intett, és amint odaértünk, láttuk, hogy tényleg necces a dolog, mert elfogytak az ülések; de aztán a felnőttek összébbr húzódtak, egyrészt odapréselődtünk melléjük, másrészt az ajtó melletti részen lekuporodtunk a hátizsákjainkra. Elindultunk hát dőcögve a hepehupás úton, hegyek között, patak partján kanyarogtunk, a patakban errefelé is szemét úszott, a nap fénylett mindenfelé, és az elmúlt napok után most először nem izzadtunk. Útitársaink két hétre jöttek Torockóra, és szerintük nagy naivitásra vall lefoglalt szállás nélkül odaállítani, mert a főszezonban minden tele van, de majd igyekeznek segíteni. Mi elmondtuk, hogy csak ma estére maradnánk, megnézzük Torockót és megyünk tovább, amit ők fölöttébb furcsálltak, nem értették, hova sietünk; erre elsoroltuk, hogy ha visszamentünk Kolozsvárra, minél több városba akarunk még kirándulni; de hát akkor nem is látunk semmit igazán, tódították, sokkal jobb eljönni hosszabb időre, kényelmesen bejárni egy környéket, errefelé rengeteg szép hely van még, falvak, hegyek, romok egymáshoz egészen közel; különben is, Kerouac is mondta, a cél az út maga. Erre nem tudtunk mit felelni.

Aztán beértünk Torockóra, álmélkodva bámultunk ki az autóból; bekanyarodtunk egy régi, de felújított házhoz, ott volt útitársaink szállása, bemutattak minket a háziasszonyuknak, aki ránk nézett, összecepta a tenyerét, jajongott egy sort, majd azt mondta, lehet, hogy tud nekünk valakit, telefonál egyet. A ház udvarán régi gyephézagos téglá, kerek kút, a verandát borostyán futotta be, és Sári néni mentát szárított a tornác oszlopaihoz kötve, abból készítette vendégeinek a teát. Úgy negyed óra múltán Sári néni futva jött ki a házból, hogy talált szállást Marika néni nevű barátnőjénél, már ha elférünk egy franciaágyon és egy sezlónon, de Marika néni nem főz a vendégeire, ő meg nem készült ilyen sok emberre, de ha gondoljuk, amennyiben a vendégei után marad valamennyi a vacsorából, átszól nekünk, és ehetünk nála; mi bólintottunk, a vendégei összenevettek.

Egyelőre elköszöntünk segítőtinktől azzal, hogy esetleg találkozunk a vacsoránál, és elindultunk az öt házzal lejjebb lakó Marika nénihez. Felújított, zöld ház, kis paddal a kapu mellett, kerek kúttal és virágokkal az udvaron, hátul fészer és szőlőskert, a kerítés mögött pedig ott magasodott 500 méterrel fölöttünk a sziklás Székelykő; Marika néni és a férje tárt karokkal fogadtak, ők idén kezdték a szállásadást, és nincsenek úgy tele vendéggel; büszkén mutatták meg a házat, a gyönyörű zölden csempézett fürdőszobát, amelyben vadonatúj fatüzeléses kályha állt; aztán pedig a szobát, ahol aludni fogunk; igazi giccs, mályva és arany színű mintás tapétával, új kályhával és vastagon megrakott ágyakkal, utoljára a nagymamámnál aludtam ilyen szobában; most értettem meg, miért imádják ennyire Torockót, még nekem is volt egy ilyen nagymamám, hát még a középkorúaknak. Lepakoltunk, lustán ejtőztünk a kiskapu előtt a padon és az árokparton; ment le a nap; a földúton elporoszkált előttünk egy lovas kocsi telepakolva sivalkodó gyerekekkel.

Aztán egyszer csak megláttuk a közeledő Sári nénit, aki már megvacsoráztatta a vendégeit, maradt paszulyleves, tárkonyos raguleves és töltött káposzta. Sári néni ebédlőjében volt egy nagyobb és egy kisebb asztal padokkal körülvéve, valószínűleg külön a felnőtteknek és a gyerekeknek, mi leültünk a kisebbhez, mert a nagyobbban még ott ült a középkorú társaság; életemben nem ettem még ilyen jól, nem az újszerűség, hanem az ismerőség miatt, mintha a gyerekkorom ismerősége konzerválódott volna az ételben. A végén Sári néni elővarázsolt egy tál süteményt, amit

direkt a számunkra tett félre, a túlsó asztalon elnéző mosoly; egészen elképesztő volt, vanília és citrom, édes és fanyar összeolvadva, ilyen jót tényleg nem ettem korábban, mintha a néni a hely szellemét sütötte volna bele. Végül előkerült a házi pálinka, egy fél kortyotól bekönnyeztem. Megkérdeztük, mennyi időbe telik megmászni a Székelykőt, két óra felfelé, egy óra vissza, volt a válasz, meg hát érdemes fenn leülni gyönyörködni, nekik először öt óráig tartott, mondta az ősz hajú férfi, azóta sikerült már gyorsabban is, de mi még fiatalok vagyunk és amúgy is sietünk; vigyázzunk, szólt közbe Sári néni, hogy hol jövünk le, mert ha rossz útra kanyarodunk, másik faluba jutunk, a hegy körül csupa román falu van, onnan meg aztán soha nem kerülünk ide vissza; nem lesz semmi gond, szólt az egyik férfi, lefelé mindig jobb felé tartunk, akkor biztosan ide érkezünk vissza. Ezután megkérdeztük Sári nénit, hogy lehet a faluból kijutni, mert hogy bejutni alig lehet, azt már tapasztaltuk; Sári néni csodálkozott, hogy máris megyünk, és hát igen, autó nélkül elég nehéz errefelé közlekedni, hétköznap minden reggel kilenckor van busz Nagyenyedre, ami a munkásokat szállítja, tanév idején reggel hétkor is, ami az iskolásokat viszi, délután pedig ötkor jön visszafelé; hát ez elég rosszul hangzott, de Sári néni a homlokára csapott, hogy mekkora szerencsénk van, mert Nagyenyeden minden csütörtökön van piacnap, és csütörtökönként a piac miatt egy órákor is van busz a városba, és holnap pont csütörtök van! Alig akartunk hinni a fülünknek, ekkora mázlit, hihetetlen, reggel megmászuk a Székelykőt, összekapcsolunk és elmegyünk a busszal Nagyenyedre, ahonnan minden bizonnyal van közlekedés Kolozsvárra. Hát igen, folytatta Sári néni, mennyivel jobb volt a Ceausescu-korszakban, akkor még volt rendes buszközlekedés, napi több járat, munka is volt, nem úgy, mint most. Erre az egyik nő a túlsó asztalról, aki úgy tűnik, Erdélyből származott, megjegyezte, hogy szerinte nem volt olyan kényelmes akkor sem az élet, emlékszik még, egy kis faluban lakott lánykorában, és a boltban a román nő, akivel korábban mindig magyarul beszélt, egyik napról a másikra nem értette többé a magyar szót, nem adott kenyeret, csak ha románul kérte. Vannak új betelepülők a faluban, kérdezte egyikünk, hogyné, kiáltott Sári néni, egyre-másra építkeznek, nagyon jól meg lehet élni itt, rengeteg a szállóvendég tavasztól ősziig, hónapokra előre lefoglalják a helyeket, virágzik a falu, bizony, de hát csak meg kell nézni, minden ház takaros.

Elköszöntünk, mert még körül akartuk nézni sötétedés előtt. A forrásnál kezdtük, ami a falu végén volt két házzal odébb, egyedül innen lehetett iható vizet nyerni, lejjebb ugyanis, ahol patakka szélesedik, tele van szeméttel, a vezeték vizet pedig nem ajánlják. Megtöltöttük üvegeinket, aztán visszafordultunk, végigsétáltunk az utcán, a zöld ház előtt odabíccentettünk a gazdasszonyunknak, aki az ablakból könyökölt ki, alatta, a kis padon két másik néni ült, hangosan trécseltek; továbbhaladtunk a poros földúton, száz-kétszáz éves házak közt, át a kis hídon, egy kanyar után nem sokkal elértük a falu főterét, ami egy széles, murvás terület volt, körbe vakító fehérre meszelt házak piros muskátlikkal az ablakaikban, a tér közepén egy óriási, négyszögletes vályú állt; nők mostak a vályúban, igen, ott mostak, szőnyegetek, lábtörölőket, alig akartunk hinni a szemünknek. Fényképezni nem volt érdemes, mert minden ház előtt halomban álltak az autók, elfogták a látványt. Ide-oda bóklásztunk a kis utcákon, tíz óra körül elindultunk vissza, szembejött velünk egy fiatal srác, lehetett vagy tizenhét, szakadt ruhában és gumicsizmában, mint aki a földekről tért volna vissza. Marika néni már befűtött a kályhába, volt bőven melegvíz, nem is éreztem, hogy egy nagymamám korabeli házban vagyok, csak amikor összekucorodtam a vastag, puha dunyhák alatt.

Csütörtökön reggel hatkor, illetve hat tízkor keltünk, fél hétkor már tepertünk a Székelykőre. Valószínűtlenül hűvös volt még, ugyanakkor teljesen világos; árnyékok csíkozták az úton az élénk reggeli fényt, finom nedvesség bizsergette az agyunk; csak a lépteink csikorgását hallottuk az utca kövein; az egyik ház mellett elhaladva belestem a kapun, a tegnap este látott 17–18 éves fiú épp kaszát köszörült. Hamar kiértünk a faluból, rátértünk a hegy felé vivő enyhén lankás, keskeny ösvényre; vissza-visszanéztünk, megálltunk pár percre, már látszott a falut körülölelő rózsaszín pára, félig áttetsző függöny. Ahogy egyre följebb haladtunk, egyre több ház bukkant fel, a templomtorony, sőt egy távoli várrom is becsúszott a látómezőnkbe, odébb egy majorságot, még feljebbről egy másik falut is észrevettünk egészen szélül. Elértük a hegy lábát, még utoljára visszapiillantottunk a völgybe, majd előre fordultunk: felfelé törő, tömör, repedésekkel szagatott tömb a tetején némi zölddel, előttünk, a sziklák közé ékelődve egy keskeny csík, kövek egymás hegyén-hátán természetes, ám meredek lépcsőt alkotva. Elkezdünk felfelé kaptatni a köveken, nem is bizonyult olyan nehéznek, mint gondoltuk, egyenletesen haladtunk; mögöttünk felkelt a nap, sietnünk kellett, hogy ne előzzön meg az árnyék, ne rontson ránk a perzselő hőség; amikor a kövek szinte függőlegesen álltak már egymáson, és félt volt, hogy lezuhanunk, a járatról óvatosan kimásztunk oldalra, a fűre, és guggolva, egymásba kapaszkodva araszoltunk tovább, annyira csúszott a hegyoldal a talpunk alatt. Felértünk, kifulladásra, rogyadozva, de büszkén, alig több, mint másfél óra alatt, a csúcra, a tulajdonképpeni Székelykőre; kiültünk egészen a szélére, a többi pihenő turista mellé. Ahogy lenéztünk, láttuk a hegy óriási árnyékát, amit a völgyre és a szemközti hegyekre vetett, láttuk a völgyben Torockót, jobban mondva Torockó térképét, minden egyes utcát, a házak tetejét pontosan kirajzolva; láttunk még a távolban szétszórt legalább tíz-tizenkét apró falut, a román falvakat, amelyeket jobb, ha kikerülünk. Egy órán át pihegtünk és bámészkodtunk a hegytetőn, aztán indulni kellett, mert az idő rohant és kezdett nagyon meleg lenni. A hegy másik oldalán indult a lankásabb, lefelé vezető ösvény, árnyékos fák között; furcsa mód lefelé sokkal nehezebb volt a járás, mert nem voltak

kövek, amikre támaszkodhattunk volna, csak apróra morzsolts, sima felületű földes talaj, amin könnyen lebukfencezhetett az ember, bár körülbelül egy-két méter távolságra egymástól fák nőttek ki, amikben úgyszólván megakadtunk volna; nekítámaszkodtunk ezeknek a fáknak, majd óvatosan elkezdtünk lefelé csúszni, hogy egy-két méter után elkapjuk a soron következő fa törzsét és abba kapaszkodjunk meg, mielőtt újra nekirugaszkodnánk. Így értünk le a hegyről, az ösvény magas fű között vitt tovább jobbra, nemsokára hangokat hallottunk, majd megpillantottuk a birkanyáját a terelőkutyákkal és a szakadt melegítónadrágos, tizennyolc év körüli pásztorfiúval együtt, aki félig unottan, félig nyugodtan füvet rágcsált, és nézte, ahogy a turisták a bárányokat simogatják és fényképezik; mi is odaálltunk egy kicsit bárányt dögönyözni; aztán a pásztorfiú meglendítette botját és füttyentett egyet, a kutyákkal együtt odébbterelte a nyáját; egy kicsit irigyletem tőle ezt az unott nyugalmat és fűrágást itt a hegyek között a birkákkal, bár nem szívesen kelnék mindennap hatkor.

Visszaértünk a zöld házba, összekapoltunk és elbúcsúztunk, eltettük vendéglátóink névjegyét, mert egészen biztosan jövünk még. Majd elindultunk sétálni a faluba, ahol már lehetett fényképezni is, mert nem álltak a házak előtt az autók, elmentek mindennapi kirándulásukra; aztán egy órára odaálltunk a buszmegállóba, többen várokoltak ott, a falu lakosai; jött is a busz időben, egy csotrogány, amit alig tartottak össze a rozsdás csavarok, a volánnál igazi kiszentély berendezve szentképekből; nem véletlenül, gondoltam, amikor induláskor meghallottam a gyanús berregést és megláttam felszállni hátul a füstoszlopot.

Továbbmentünk hát, dőcögve siklottunk a göröngyös úton falvakon át; hihetetlen előzések közepette kacskaringóztunk, de ez csak nekünk, a turistáknak okozott fej- és gyomorfájást; már egy órája mentünk, nem hittem volna, hogy a város ilyen messze van; újabb és újabb megállóban többen és többen szálltak fel, elfogytak az ülőhelyek, az állva maradók fapofával túrták a busz izgága zötyögését; mignem két óra utazás után bekanyarodtunk Nagyenyed buszpályaudvarára.

A kolozsvárihoz hasonlóan kaotikus menetrendhalmazból kislabizáltuk, mikor indul járat hazafelé, sajnos csak késő délután. Következett a városnézés, csakhogy a nagy múltú Nagyenyeden alig volt valami érdekes; a belvárosban vár és vártemplom, ez utóbbi barokkformájú, ám furcsamód vakolatlan, belépve pedig a református templomokhoz híven puritán; benn a hűvösben a gondnok azonnal üdvözölt minket, kiderült, a vártemplomot valóban barokk stílusban építették át utoljára, vakolat pedig azért nincs rajta, mert Ceausescunak nem tetszett, és lekaptartatta, azóta meg nem gyűlt össze annyi, hogy újravakolják. Nehéz szívvel nézi ezt a pusztulást, folytatta a gondnok, a vár rémes állapotban van, de legalább az egykori kollégium épületét felújították, most tanítóképző működik benne; ők próbálják menteni, tartani, ami a gazdag történelemből megmaradt, de a vezetés nem hagyja, magyarok is egyre kevesebben élnek erre, sokan beházasodnak, átköltöznek. A templomból kilépve valóban a pusztulást éreztük, az a kevés, ami megmaradt, tényleg düledezett, embereket nem lehetett látni, turisták sehol; ekkor a vár mögött megpillantottuk az ortodox templomot, tiszta és elegáns épület, a kolozsvárinál kevésbé nagy és hivalkodó; a bejáratnál álló román nő és férfi kedvesen mosolyogva terelgettek minket befelé, egész meglepődtem a szívélyes fogadtatáson; bent áhítattal forgolódtunk, lábujjhegyen lépkedtünk, alig mertünk fényképezni, hisz ide láthatóan imádkozni járnak.

Ezután a vasút felé vettük utunk, hogy megnézzük, van-e Kolozsvárra vonat a busznál korábban, menetközben beugrottunk egy pincészetbe bort kóstolni, elég rossz volt, de vettünk egy üveggel.

Az enyedi pályaudvar mocskos és mállott, a kelletlen pénztárosnő itt sem értett se magyarul, se angolul; megkérdeztük, hogy Cluj?, mire mondott valamit románul, mutattuk, hogy írja le, erre ráfirkantotta egy cetlire, hogy 16:27, vagyis egy órával korábban, mint a buszindulás, az ujjunkkal jeleztük, hány jegyet kérünk, és nyélbe is ütöttük a vételt. A dölgesztő meleg elől beültünk a restibe, ahol légy piszok-pecsétes régi ventilátor pörgött, népi pop ordított a rádióból, románok zajongtak; némán rámutattunk a kiválasztott sörre, mire a pultos akcentussal megkérdezte, magyarok vagyunk-e, pár másodperc habozás után igennel feleltünk, mire a férfi felkurjantott, hogy remek, ő is félig magyar, Pálfi a neve, csak alig beszél a nyelvet; kérdezte, honnan jöttünk, mesélte, hogy egyszer már járt Magyarországon, a gyulai fürdőben, és remek volt, ezen a nyáron is megy majd; egész meglepődünk, hangosabban is beszélünk ezután. Így telt el fél óra, közeledett a fél öt, kimentünk a vágányokhoz, ahol a nemrég még néptelen peronon egész tömeg verődött össze, cigányasszonyok evickéltek nagy szatyrokkal, román fiatalok bandáztak, egy magyar pár hangosan rendszabályozta lányát; megszólalt a hangosbemondó, de nem értettünk belőle semmit; egészen megkönnyebbültünk így a célegyenesben, milyen remekül lebonyolítottuk ezt a kirándulást, pedig nem kevés rizikó volt benne; újra bemondtak valamit, mi pedig készen álltunk a felszállásra. Meg is jelent a vonat, régi emeletes széria még a szocializmusból, otthon nem is látni ezt a típust; odanyomakodtunk az ajtóhoz a cigányasszonyokkal együtt, felpréseltük magunkat, felmászunk az emeletre, belesüllyedtünk a ragadós bőrülésbe; elindultunk, huzat jött be a nyitott ablakokon; elpilledtünk, félálomban láttam, hogy elmegy mellettünk a kalauz, nem is kérte a jegyeket. Hirtelen arra ébredtünk, hogy áll a vonat, ijedten felpattantunk, még csak negyed órája mehettünk, a vagon üres, gyorsan lerohantunk a peronra, láttuk, amint a jónép egy másik szerelvény felé szalad, szaladtunk utánuk mi is; a másik vonat előtt ott állt a kalauz, egy pillanatra megtorpantam, a kocsira mutattam és megkérdeztem: Cluj?, mire rám nézett és

meglepetten azt mondta: Brasov. Egy emberként megálltunk, a brassói vonat elindult, a kalauz otthagytott. Az állomáson még csak tábla sem jelezte, hogy hívják ezt a helyet. Bementünk a váróterembe, lerogytunk a székekre, és szinte azon nyomban kezdődött is, hogy mi a szarnak nem kérdezte meg senki Enyeden, hova megy ez a vonat, vagy legalább néztük volna meg, mi van az oldalára írva; egyáltalán hogy gondoltuk, hogy gond nélkül megússzuk ezt a két napot, már az ötletben borítékolva volt a bénázás; azt se tudjuk, hol vagyunk, ráadásul már lassan este lesz, csövezhetünk itt éjszaka, tuti kirabolnak, meglehet, el se lehet innen jutni Kolozsvárra.....

Baromi ideges voltam, szó nélkül otthagytam a többieket, kimentem a peronra bőgni; kétségbeestem, hogy itt ragadunk ebben a nevenincs putriban az isten háta mögött.

Öt perc után jobban lettem, és hallottam, amint egy srác két paddal odébb magyarul beszél telefonon; összeszedtem magam, ő befejezte a hívást, odamentem hozzá, és vázoltam a szerencsétlen magyar turistákat, akik a kolozsvári helyett a brassói vonatra szálltak. Nagyon segítőkész volt, kiderült, hogy ez itt tényleg egy porfészek, ahol semmi nincs, viszont Kolozsvárra van járat, csak kérdés, ma még indul-e. Bementem, a srác utánam, a többiek még mindig szentségeltek, de amint megláttak minket, gyorsan moderálták magukat; elmentünk együtt a kasszához, a srác kedélyesen elcsevegett a pénztárosnővel, kiderült, hogy ma még pont van egy személyvonat Kolozsvárra fél kilenckor, 11-re ér oda, megkönynyebbülten be is váltottuk a jegyünket és megvettük a különbözetet. A srácért nemsokára jött a barátnője kocsival, amúgy kiderült, hogy a nyáron leginkább a nagyszebeni Transilvania Goa Festivalra érdemes itt elmenni, és a vonaton nehogy elaludjunk, mert kirabolnak.

Elpilledtünk, leheveredtünk a peron mellett a fűvön, ki-ki előkerített valami maradék ennivalót, lekvárt és meleg májkrémet, azon nyammogtunk. Végtelennek tűnt az előttünk álló három óra.

Feküdtünk, senki nem szólt egy szót sem. Amolyan átkapcsoló-állomás lehetett ez a hely Kolozsvár és Brassó között, ezt leszámítva semmiről sem nevezetes. Igaz, ha lenne itt valami műemlék, az is kopott lenne, retkes, mint ez az állomás, vagy mint az összes többi műemlék errefelé, lepusztult, esetleg tönkretett; mintha azért utaztam volna ennyit, hogy száz-kétszáz-háromszáz éves romokat lássak, amelyek akár pompázhatnának is, mint teszik azt tőlünk nyugatabbra; óriási meló lenne helyreállítani mindazt, ami Erdélyben korhadozik; ami nem korhadozik, az meg széppe munkált, patinátlan.

Nem is tudom, mire számítottam, amikor elindultam; talán valami andalító kirándulásra Tündérországba; pedig végül is tudtam, hogy ez szinte már a Balkán; meg sem sértődhetek. Emlékszem, amikor a történelemtanár mutogatta a fotóit a hegyekről és a várakról, mint mesekönyvek illusztrációi; csak úgy tűnik, a várakat elhordták és a hegyekről kivágták a fák nagy részét; mintha nem is ugyanott jártunk volna, a történelemtanár meg én, lehet, ő félig behunyta a szemét, amikor be kellett. Az előbb egy pillanatra bedühödtem, mint akinek elvették a játékát; az igazság azonban az, hogy nem voltam elég ügyes bennmaradni a mesében.

Ki-ki némán meredt maga elé bezárkózva, visszavonultunk privát járatainkba. A nap még mindig dermedten sütötte az állomást és minket, az árnyék sem hozott enyhülést; megkövültek a szemem előtt veszteglő, régi szocialista vonatok, a szikkadt zizegő villanypóznák és a töredező sínek; nem tudtam pislogni, meredten bámultam, tekintetem lassan egy teljes kört írt le; vonatok, póznák, sínek folytatódtak mindkét oldalamon, a végtelenségig.

Két és fél óra elteltével egyszerre bukkantunk elő, kaptuk össze a motyónkat, felmáztunk az emeletes vonatra, a felső szintre, természetesen ahol már üldögélt pár utas; egész élénkek voltunk, kártyáztunk is; már elmúlt fél kilenc, és a vonat csak nem akart indulni, a kalauzok kedélyes beszélgetésbe merültek a síneknél, vissza-visszaugrottak a restibe egy sörért, mígnem kilenc előtt tíz perccel megzötytyent a vonat, ütemesen elkattogtunk. Jobb időtöltés híján elszopogattuk a bort, amitől mindenki elálmosodott; erőlködve, némán tartottuk magunk, karunkat a csomagunk köré fonva; negyedóránként huppantunk egyet a megállóknban, pici állomásépületek román és többnyire magyar feliratokkal, a mögöttük rejlő települések láthatatlanok; tekintetem az ablak egy pontjára szűkül; lassú léptekkel fogyott az idő és hagytak el a falvak; síri csend.

Aztán mérhetetlen idő elteltével sűrűbbé váltak a házak, begurultunk Kolozsvárra; ráérősen óvakodott előre a vonat az éjszakában, többször megállva, időt hagyva az ébredésre. Szótlanul kászálódtunk le a lepukkant pályaudvarra, elgémberedett lábainkkal sietni igyekeztünk, pillantásom az állomásépület nagy órájára tévedt, és láttam, hogy még csak tizenegy óra két perc, milyen érdekes, hogy a nehézkes indulás ellenére pontosan beértünk; itt még a késéseket is beleszámolják a menetidőbe.

Szabó Elvira
Budapest, 2008 tél